

DOI 10.51558/2490-3647.2021.6.2.147

UDK 811.133.1'367.3

Primljeno: 25. 12. 2020.

Pregledni rad
Review paper

Lejla Tekešinović

UZROČNE REČENICE BEZ LIČNOG GLAGOLSKOG OBLIKA U FRANCUSKOM JEZIKU

U radu se predstavljaju dvije eliptične konstrukcije sa zavisnim uzročnim veznicima. Riječ je naime o strukturama kojima nedostaju neki od glavnih rečeničnih elemenata pa ih je zato teško smatrati cjelovitim zavisnim uzročnim rečenicama, a upravo tako se najčešće prevode na bosanski jezik. Uporedo sa analizom primjera ovih konstrukcija u francuskom jeziku, autorica se bavi i njihovim prevodenjem na bosanski jezik ukazujući pri tom na mogućnost upotrebe preciznijeg prijevodnog ekvivalenta u pogledu eliptične strukture parce que / puisque + attribut.

Ključne riječi: uzročna rečenica; neophodno rečenično jezgro; eliptična struktura; predikatski apozitiv; particip

UVOD

U ovom radu ćemo se osvrnuti na dvije specifične sintaksičke konstrukcije u francuskom jeziku, odnosno dva rečenična tipa u kojima je prisutna elipsa: rečenice sa elipsom glagola kopule i konstrukcije sa participom. Da bismo pojasnili tu specifičnost, dovoljno će biti da se prisjetimo da su glavni elementi jedne zavisne rečenice subordinatori, tj. riječ koja je uvodi, te glagol u nekom od ličnih glagolskih načina, aktualiziran subjektom (V. Varga 2005: 60). Drugim riječima, subjekat povezuje glagol sa kontekstom, sa realnom situacijom te zajedno s njim predstavlja neophodno rečenično jezgro, odnosno neophodan dio svake francuske rečenice. Čak

i avalentni glagoli poput *pleuvoir* obavezno imaju subjekat koji je u tom slučaju gramatički - II: *Il pleut*. U tom smislu, sljedeći primjeri jasno pokazuju da, samo ukoliko se izostavi subjekat ili glagol, rečenica postaje gramatički neispravna:

Paul lit tranquillement son journal.

S V CC COD

1. *Paul lit tranquillement.*
2. *Paul lit son journal.*
3. * *Paul tranquillement son journal.*
4. * *Lit tranquillement son journal.* (V. Varga 2005: 17-18)

Kad su u pitanju, dakle, glavni elementi zavisne rečenice, u oba spomenuta tipa rečenica prisutan je subordinator, tj. zavisni uzročni veznik koji u ovom slučaju ne uvodi cjelovitu uzročnu rečenicu budući da joj nedostaje neophodno rečenično jezgro. Naime, glagol je ovdje ili sasvim izostavljen ili je u nekom obliku participija koji opet ne spada u lične glagolske načine dok je subjekat u oba rečenična tipa izostavljen. U nastavku ćemo najprije razmotriti primjere sa elipsom kopulativnog glagola, a potom i konstrukcije sa participom prateći uporedo njihov prijevod na bosanski jezik kako bismo ustanovili da li postoji kakva sličnost između ovih jezika kad je riječ o spomenutim konstrukcijama.¹ Za korpus smo izabrali dva teksta, odnosno dva romana na francuskom jeziku (Gustave Flaubert, *Madame Bovary* i Assia Džebbar, *Loin de Médine*) kao i njihove prijevode na bosanski jezik.

REČENICE SA ELIPSOM GLAGOLA KOPULE

Ne samo da je u ovom slučaju izostavljen kopulativni glagol, tj. glagol *être* nego i subjekat, što znači da ove strukture nemaju neophodno rečenično jezgro ili, bolje rečeno, ono nije eksplicitno prisutno ali se u datom kontekstu lako može prepoznati.

¹ Razmatrajući ovakve strukture u kontekstu dopusne rečenice Seder (2016: 188) uočava sličnost u sintaksi francuskih, italijanskih i srpskih koncesivnih rečenica: „Još jedna sličnost u sintaksi francuskih, italijanskih i srpskih koncesivnih rečenica jeste mogućnost elipse ličnog glagolskog oblika (najčešće glagola *biti*) posle nekih koncesivnih veznika. U francuskom je to dozvoljeno posle veznika *bien que* i *quoique* (ukoliko je isti subjekat glavne i zavisne rečenice). Posle njih se tada nalazi pridev ili particip (prezenta ili složeni particip perfekta): *Bien que* [elle soit] *très jeune, elle joue remarquablement du piano. Bien que connaissant* [= bien qu'ils connaissent] *les dangers (...)* ils ont décidé de faire cette ascension. (Delatour et al. 1991) *Quoique ayant commencé fort jeune l'étude..., je n'en sais que les mots les plus indispensables.* (Nerval, u: Grevisse 2003).“ Prijevod gornjih primjera autorica daje u fusnoti (2016: 188, fn 250): „Iako [je] veoma mlada, izuzetno svira klavir. Iako svesni [iako su svesni] opasnosti (...) odlučili su da se popnu na planinu. Iako sam tu studiju započeo veoma mlad..., znam samo najneophodnije reči.“

Prema tome, u pitanju su konstrukcije u kojima zavisni uzročni veznici, u ovom slučaju *parce que* i *puisque*², uvode eliptičnu strukturu tipa: *parce que / puisque + attribut*.³ Kad je u pitanju funkcija atributa, misli se na atribut subjekta koji ovdje nije eksplicitno prisutan. Brunot (1926: 806) u ovom kontekstu govori o zavisnim rečenicama bez glagola (*subordonnées sans verbe*) odnosno o eliptičnoj konstrukciji koja je, kako kaže, kalk po uzoru na istu eliptičnu konstrukciju sa koncesivnim veznikom *quoique*, odnosno veznikom *bien que* kao u sljedećem primjeru koji smo zabilježili:

» (...), les Musulmans attaqués par les Mecquois à Bedr, remportèrent, bien qu'inférieurs en nombre et en armement, leur première victoire incontestable.
« (LM : 52)

→ odnosno: ... bien qu'[ils fussent / aient été] inférieurs en nombre et en armement, ...

/ iako [su bili] brojno i po naoružanju slabiji. /

Ovakve eliptične strukture, kako primjećuju Riegel, Pellat i Rioul (1999: 505), poznaju također cirkumstancijalne rečenice koje uvode vremenski veznici *dès que*, *aussitôt que*, *sitôt que*, zatim dopusni veznici *bien que*, *quoique*, *encore que*, te rjeđe i pogodbeni veznik *si* u slučaju kad je njihov subjekat identičan (koreferencijalan) subjektu glavnog glagola i kad je njihov glagol, tj. glagol *être* praćen pridjevom, participom ili imenicom bez determinanta:⁴

„Les propositions introduites par *dès que*, *aussitôt que*, *sitôt que*, *parce que*, *bien que*, *quoique*, *encore que*, lorsque leur sujet est identique (coréférentiel)

---

² Nazarenko (2000: 54) primjećuje da veznički izraz *parce que* ne daje nikakve informacije o samoj prirodi kauzalnog odnosa, te ga stoga smatra neutralnim konektorom (*connecteur neutre*), navodeći dalje da je ovaj veznički izraz tipično sredstvo za izražavanje faktičkog uzroka (61). S druge strane, veznik *puisque* najčešće uvodi uzrok koji predstavlja činjenicu koja je već poznata sagovorniku, odnosno primaocu poruke, dok se glavnom rečenicom uvodi nova informacija. Ovim se veznikom također uvodi rečenica koja predstavlja opravdanje određenog iskaza, a ne činjeničnog stanja (Le Goffic 1993: 414). Detaljnije o tipovima uzroka koji uvode ovi veznici vidjeti u Tekešinić (2017).

³ U starofrancuskom jeziku također nalazimo primjere ove konstrukcije (*Nostre defense a esté juste puis que forcée. – Il preferoit les relations de voyages anglois parce que plus remplis d'observations de la nature / Grevisse 1993: par. 1079 b, 2o Hist. /*) koja sa veznikom *puisque* pripada familijarnom registru (<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/puisque/65020>; GL 1977: 4770), a sa veznikom *parce que* također i književnom jeziku (https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/parce_que/58074?q=parce+que#57731). Mi smo, međutim, zabilježili primjere i sa jednim i sa drugim veznikom.

⁴ Što se može dovesti u vezu sa pravilima koja se odnose na izostavljanje determinanta, prije svega člana ispred imenice u funkciji atributa.

à celui du verbe principal et lorsque leur verbe est le verbe *être* suivi d'un adjectif, d'un participe ou d'un nom sans déterminant, peuvent être amputées de ce sujet et de ce verbe : *Il était, quoique riche, à la justice enclin* (V. Hugo). Dans cet emploi, *aussitôt* et *sitôt* sont équivalents à *dès que* : *Sitôt rentrés, nous nous sommes mis à table*. Ce type de construction peut exceptionnellement s'étendre à *si* : *(Elle) se disait qu'elle l'eût pu vaincre, si plus belle ou si plus hardie* (Gide, *Les faux monnayeurs*).“

Prema tome, u poziciji atributa koji odgovara leksičkom jezgru imenskog predikata u bosanskom jeziku, može stajati pridjev, particip (perfekta) i imenica, tj. imenska sintagma, što znači da se u okviru ovog rečeničnog tipa izdvajaju sljedeće tri eliptične strukture koje su moguće pod uslovom da je njihov subjekat identičan subjektu glavnog glagola:

- A) *parce que* / *puisque* + atribut (pridjev)
- B) *parce que* / *puisque* + atribut (particip perfekta)
- C) *parce que* / *puisque* + atribut (imenica / imenska sintagma)

A) Struktura: *parce que* / *puisque* + atribut (pridjev)

1. » Elle doit être fille de prince. En tout cas citadine et, puisque musulmane, elle ne fut ni esclave ni simple concubine. Épouse légitime ; sinon la seule, du moins la favorite, parce que sans doute la plus belle, ou la plus jeune, ou la plus noble. « (LM: 19)

„ Mora da je bila visoka roda. U svakom slučaju građanka i, kako je bila muslimanka, nije bila ni robinja, ni obična prilježnica. Zakonita supruga; ako ne jedina, ono bar najmilija, jer je sigurno bila najljepša, ili najmlađa, ili najotmjjenija.“ (DOM: 19)

U ovom primjeru imamo, dakle, dvije rečenice u kojima prepoznamo pridjev u poziciji atributa: prva – *puisque* [*elle est*]⁵ *musulmane* – i druga – *parce qu'* [*elle est*] *sans doute la plus belle, ou la plus jeune, ou la plus noble* – u kojoj se pojavljuju čak tri pridjeva u formi superlativa, međusobno koordinirana pomoću nezavisnog veznika *ou/ili*. Obje su strukture, kako vidimo, prevedene zavisnim uzročnim rečenicama: prva – *kako je [ona] bila muslimanka* – i druga – *jer je [ona] sigurno bila najljepša, ili najmlađa, ili najotmjjenija*.

---

⁵ U zagradu ćemo stavljati ono što je izostavljeno ali se iz konteksta prepoznaje, tj. subjekat i kopolativni glagol u francuskom, odnosno subjekat u bosanskom jeziku.

B) Struktura: *parce que / puisque* + atribut (particip perfekta)

Kod ove je strukture potrebno ukazati na različit sintaksički status participa perfekta i prezenta u pogledu dostupnosti funkcije atributa subjekta. Naime, eliptirane konstrukcije s participom perfekta nekad jesu, a nekad nisu atributivne, a nikad to nisu sa participom prezenta. Particip prezenta dakle ne može biti atribut subjekta dok se, s druge strane, particip perfekta može naći u toj funkciji ukoliko je upotrijebljen pridjevski, ali ne može ukoliko je upotrijebljen kao glagol:

2. „Silhouette de femme devenue libre, et doublement répudiée. Libre parce que doublement répudiée.“ (LM: 119)

„Sjena žene koja je postala slobodna i dva puta odbačena. Slobodna, jer je dva puta odbačena.“ (DOM: 121)

3. „Ou bien, tu peux choisir, puisque te voici libérée, de te libérer aussi des liens du mariage.“ (LM: 255)

„A ti možeš, jer si slobodna, biti oslobođena i bračne veze.“ (DOM: 263)

U prethodna dva primjera na mjestu atributa se nalaze participi perfekta: *répudiée* kojeg bliže determinira prilog *doublement - parce qu' [elle est] doublement répudiée* → *jer je [ona] dva puta odbačena* i *libérée - puisque te voici libérée* → *jer si [ti] slobodna*, gdje je subjekat, za razliku od ostalih primjera, prisutan samo što je iskazan zamjenicom *te / up. puisque [tu es] libérée*. S druge pak strane, prezentativ *voici* se može tumačiti kao entitet blizak glagolu [koji etimološki sadrži glagol: *vois + ici* (V. Wilmet 1998: 616; Riegel, Pellat, Rioul 1999: 453, 9.1.)], tako da ovaj primjer zapravo ne ilustrira najbolje problem kojim se rad bavi.

C) Struktura: *parce que / puisque* + atribut (imenica / imenska sintagma)

4. „Certains des Beni Temim, aujourd'hui, parce que Arabes purs et descendants de ces hommes, n'accomplissent, constate Tabari à son époque, ni la prière de l'aurore ni celle du couchant, (...)“ (LM: 49)

„Taberi, u svoje vrijeme, zaključuje da neki od Benu Temima, budući da su pravi Arabljeni i potomci ovih ljudi, ne obavljaju ni danas molitvu u zoru, ni onu pred večer, (...)“ (DOM: 51)

5. „Respectée aussi parce que fille du calife et gardienne du tombeau de l'Aimé ... Sirin rêvait à ce rapport de forces, dans un brouillard de sa pensée.“ (LM: 197)

„Poštovanu i zato jer je kćerka halife i čuvarica Vjerovjesnikovog groba. U magli svojih misli, Sirin je razmišljala o tom odnosu snaga.“ (DOM: 201-202)

U prethodna dva primjera u poziciji atributa uočavamo po dvije imenske sintagme koordinirane pomoću veznika *et/i*:

Arabes purs i descendants de ces hommes (primjer 4) - *parce qu' [ils sont] Arabes purs et descendants de ces hommes* → *budući da su [oni] pravi Arabljani i potomci ovih ljudi* -

fille du calife i gardienne du tombeau de l'Aimé (primjer 5) - *parce qu' [elle est] fille du calife et gardienne du tombeau de l'Aimé* → *jer je [ona] kćerka halife i čuvarica Vjerovjesnikovog groba*.

6. „Elle, la cousine du Prophète – puisque fille de sa tante paternelle - , (...), elle a aimé passionément son premier mari Abou Salama.“ (LM: 51-52)

„Ona, Vjerovjesnikova rodica – jer je kćerka njegove tetke – (...), ona je strasno voljela svog prvog muža Ebu Selemu.“ (DOM: 53)

Na mjestu atributa se nalazi imenska sintagma *fille de sa tante paternelle* – *puisque [elle est] fille de sa tante paternelle* → *jer je [ona] kćerka njegove tetke*.

7. „Oui, elle commence à sentir que, elle vivante, ils ne pourront en tant que gens du pouvoir, et parce que dorénavant seulement gens de pouvoir, ils ne pourront avoir aucun repos, (...).“ (LM: 86)

„Da, ona počinje osjećati da, sve dok je ona živa, oni, ljudi koji imaju vlast, samo vlast, neće imati mira u duši.“ (DOM: 88)

U poziciji atributa je *dorénavant seulement gens de pouvoir* - *parce qu' [ils seront] dorénavant seulement gens de pouvoir*. U prijevodu, međutim, ovog puta ne uočavamo zavisnu uzročnu rečenicu premda je to i ovdje bilo moguće:

(...) i zato što / jer će [oni] odsada / ubuduće biti samo ljudi koji imaju vlast, neće imati mira u duši.

8. „Peut-être que cette vie dite ‘mauvaise’, parce que sans contrainte, est moins grave qu’ une vie de soumission à un mauvais époux.“ (LM: 142)

„Možda im je život ‘nedoličan’, jer su na njega prisiljene i možda je lakši od života podređenog nevaljalom mužu.“ (DOM: 145)

U ovom primjeru imenici *contrainte* prethodi prijedlog *sans* pa se također može reći da se radi o prijedložnoj grupi ili sintagmi koja je u funkciji atributa: *parce qu' [elle/cette vie est] sans contrainte* → *jer su [one] na njega prisiljene*. Precizniji prijevod bi glasio: (...) jer je on/taj život bez prisile, tj. jer [one] na njega nisu prisiljene.

9. „Aïcha, ‘mère des Croyants’ parce que première des rawiyates.“ (LM: 297)
„Aiša, ‘Majka vjernika’, jer je prva među ravijama.“ (DOM: 308)

Atribut je ovdje imenska sintagma *première des rawiyates - parce qu’[elle est] première des rawiyates* → *jer je [ona] prva među ravijama*.

10. „Aïcha, fille chérie de Abou Bekr depuis toujours, dorlotée tellement par sa mère parce que la petite dernière, (...).“ (LM: 278-279)
„Aiša, oduvijek Ebu Bekrova ljubimica, majčina mezimica, jer je bila najmlađa, (...).“ (DOM: 288)

Ovdje je atribut imenska sintagma *la petite dernière*, u kojoj je determinant, tj. u ovom slučaju određeni član *je*, za razliku od prethodnih primjera, prisutan: *parce qu’[elle a été] la petite dernière* → *jer je [ona] bila najmlađa*. Isto uočavamo i u sljedećem primjeru:

11. „Agar l’expulsée, parce que la servante, parce que la première accouchée.“ (LM: 303)
„Hadžera otjerana, jer je sluškinja, jer je prva rodila.“ (DOM: 316)

U ovom primjeru imamo dvije jukstaponirane uzročne strukture sa elipsom glagola kopule i subjekta. U prvoj rečenici atribut je *la servante - parce qu’[elle est] la servante* → *jer je [ona] sluškinja*, a u drugoj je *la première accouchée - parce qu’[elle est] la première accouchée* → *jer je [ona] prva rodila / doslovno: jer je [ona] prva (po)rodilja. /*

Dakle prethodno spomenuto pravilo, po kojem se imenica u poziciji atributa pojavljuje bez determinanta, i u ovom primjeru nije bez izuzetka jer je, kako vidimo, determinant ipak prisutan u obje imenske sintagme i to u vidu određenog člana (*la servante*), odnosno rednog broja (*la première accouchée*).

Na osnovu analiziranih primjera⁶ uočavamo da se u poziciji atributa najčešće pojavljuje imenica, odnosno imenska sintagma. Također na osnovu prijevoda gornjih primjera na bosanski jezik, vidimo da se subjekat najčešće izostavlja, tj. da nije eksplicitno iskazan dok je glagol *biti* obavezno prisutan. Prijevodni ekvivalent ovim strukturama u bosanskom jeziku je, kako vidimo, cjelovita zavisna uzročna rečenica što u prvi mah upućuje na zaključak da u pogledu ovih struktura ne postoji sličnost između francuskog i bosanskog jezika u onoj mjeri u kojoj je ta sličnost prisutna u

⁶ Svi su navedeni primjeri, kako vidimo, preuzeti iz romana *Loïn de Médine*, dok niti jedan primjer spomenute konstrukcije nismo uspjeli zabilježiti u romanu *Madame Bovary*.

kontekstu dopusnih rečenica.⁷ Međutim, treba naglasiti da u bosanskom jeziku postoji konstrukcija koja bi bila precizniji prijevodni ekvivalent ovoj eliptičnoj strukturi. Riječ je o predikatskom apozitivu koji je, u stvari, jedinica nastala svođenjem zavisne uzročne klauze na leksičko jezgro imenskog predikata /Seljanin, *žedan i željan vina*, pođe za njim./ (V. Kovačević 1988: 74). Zapravo, riječ je o jednom tipu predikatskog apozitiva s riječju *budući* za koji Kovačević precizira da je u pitanju prelazni tip između klauze i predikatskog apozitiva.:

„Ovaj tip predikatskog apozitiva u stvari je polukondenzovana uzročna klauza (svedena na dio veznika i leksičko jezgro predikata) i nužan je za kondenzaciju uzročnih klauza s imenicom kao leksičkim jezgrom predikata. Često je tom tipu predikatskog apozitiva sinoniman onaj u formi kao+imenica ili pridjev: Znali smo: ako se to desi, obelodaniće se naše nezakonite radnje, jer će Marić, kao (= budući) nevin, biti pouzdan i strašan svedok protiv nas.“ (Kovačević 1988: 77)

U svijetlu ovoga ponovo ćemo razmotriti gornje primjere:

1. Elle doit être fille de prince. En tout cas citadine et, *puisque musulmane*, elle ne fut ni esclave ni simple concubine. Épouse légitime; sinon la seule, du moins la favorite, *parce que sans doute la plus belle, ou la plus jeune, ou la plus noble*.

Mora da je bila visoka roda. U svakom slučaju građanka, *a budući / kao muslimanka*, nije bila ni robinja, ni obična prilježnica. Zakonita supruga; ako ne jedina, ono bar najmilija, *budući sigurno najljepša, ili najmlađa, ili najotmjenija*.

2. Silhouette de femme devenue libre, et doublement répudiée. Libre *parce que doublement répudiée*.

Sjena žene koja je postala slobodna i dva puta odbačena. Slobodna, *budući dva puta odbačena*.

3. Ou bien, tu peux choisir, *puisque te voici libérée*, de te libérer aussi des liens du mariage.

A ti, *budući / kao slobodna žena*, možeš biti oslobođena i bračne veze.

4. Certains des Beni Temim, aujourd’hui, *parce que Arabes purs et descendants de ces hommes*, n’accomplissent, constate Tabari à son époque, ni la prière de l’aurore ni celle du couchant, (...).

---

⁷ V. fus notu 3.

Taberi, u svoje vrijeme, zaključuje da neki od Benu Temima, *budući / kao pravi Arabljeni i potomci ovih ljudi*, ne obavljaju ni danas molitvu u zoru, ni onu pred večer, (...).

5. Respectée aussi *parce que fille du calife et gardienne du tombeau de l’Aimé* ... Sirin rêvait à ce rapport de forces, dans un brouillard de sa pensée;

Poštovana također *budući kćerka halife i čuvarica Vjerovjesnikovog groba / Poštovana također kao kćerka halife i čuvarica Vjerovjesnikovog groba /...* u magli svojih misli, Sirin je razmišljala o tom odnosu snaga;

6. Elle, la cousine du Prophète – *puisque fille de sa tante paternelle* – , (...), elle a aimé passionément son premier mari Abou Salama.

Ona, Vjerovjesnikova rodica – *budući kćerka njegove tetke sa očeve strane* – (...), ona je strasno voljela svog prvog muža Ebu Selemu.

7. Oui, elle commence à sentir que, elle vivante, ils ne pourront en tant que gens du pouvoir, et *parce que dorénavant seulement gens de pouvoir*, ils ne pourront avoir aucun repos, (...).

Jeste, ona počinje osjećati da, sve dok je živa, oni, kao ljudi na vlasti, i *budući odsada samo ljudi na vlasti*, neće moći imati nimalo mira.

8. Peut-être que cette vie dite ‘mauvaise’, *parce que sans contrainte*, est moins grave qu’une vie de soumission à un mauvais époux.

Možda im je taj život, *budući bez prisile*, “nedoličan” i možda je lakši od života podređenog nevaljalom mužu.

9. Aïcha, ‘mère des Croyants’ *parce que première des rawiyates*.

Aiša, “Majka vjernika”, *budući prva među ravijama*.

10. Aïcha, fille chérie de Abou Bekr depuis toujours, dorlotée tellement par sa mère *parce que la petite dernière*, (...).

Aiša, oduvijek Ebu Bekrova ljubimica, koju je majka *kao najmlađu* toliko mazila, (...).

11. Agar l’expulsée, *parce que la servante, parce que la première accouchée*.

Hadžera progonnica, *budući sluškinja, budući prva porodilja*.

Nakon ponovnog uvida u navedene primjere, uočavamo da je spomenuti tip predikatskog apozitiva s riječju *budući*, u odnosu na cjelovitu uzročnu rečenicu, precizniji prijevodni ekvivalent, odnosno da vjernije predočava eliptičnu strukturu *parce que / puisque + attribut* u francuskom jeziku. Kako vidimo, riječ *budući*, kao dio veznika (*budući da*), odgovara veznicima *parce que / puisque*. Pokazalo se naime da je samo u jednom primjeru (primjeru 10.) prihvatljivija upotreba riječi *kao*, u odnosu

na riječ *будући* te da je u dosta primjera podjednako moguća upotreba i jedne i druge riječi. Što se pak tiče leksičkog jezgra predikata, on odgovara francuskom atributu.

Prema tome, prilikom prevođenja spomenute eliptične strukture potrebno je imati u vidu mogućnost upotrebe predikatskog apozitiva kao preciznijeg prijevodnog ekvivalenta. To ne znači da je cjelovita zavisna uzročna rečenica neprihvatljiva prijevodna varijanta, nego da njena upotreba u kontekstu ovih konstrukcija ne bi trebala biti isključiva. Ukoliko se pisac već opredijelio za ovakve eliptične strukture (a mi smo ih zabilježili samo u jednom od dva odabrana romana), prirodno i logično se nameće potreba da se to opredjeljenje i ispoštuje, koliko je to naravno moguće, upotrebom što preciznijeg prijevodnog ekvivalenta.

KONSTRUKCIJE SA PARTICIPOM

Veznici *parce que* i *puisque* se također mogu upotrijebiti sa glagolom u jednom od oblika participa (prezenta ili perfekta), što znači da je glagol kod ovog tipa rečenica prisutan ali ne u ličnom glagolskom obliku dok je subjekat ponovo izostavljen. Pokazalo se međutim da ovi primjeri u analiziranom korpusu nisu brojni u poređenju sa prethodnim tipom rečenica.⁸

12. „En somme, faire Fatima tellement fille de son père, c'est risquer de la rendre moins parfaite musulmane, puisque se soumettant mal au dessein d'Allah.“ (LM: 59-60)

„Ukratko, predstavljati Fatimu samo kao očevu kćer, znači izložiti se opasnosti i reći da ona nije tako dobra muslimanka, koja se ne potčinjava Allahovoj volji.“ (DOM: 62)

Ovdje je glagol *se soumettant* u obliku participa prezenta – *puisque [elle] se soumettant mal au dessein d'Allah* → *koja se ne potčinjava Allahovoj volji* / odnosno: (...), *pošto / jer se [ona] ne potčinjava Allahovoj volji* / – dok u prijevodu nalazimo relativnu rečenicu koja u ovom slučaju ima uzročnu vrijednost.⁹

13. » Il y a eu auparavant divergence des témoignages, sur l'appel à la prière dans les tribus : celui qui arrive chez les Beni Temim et n'entend pas le muezzin, parce qu'arrivé trop tôt ou trop tard (...). « (LM: 102)

⁸ Grevisse (1993: 1079b, 3o), u pogledu ove strukture, ne navodi niti jedan primjer sa uzročnim veznicima.

⁹ Ova se rečenica u francuskom jeziku naziva eksplikativna ili apozitivna relativna rečenica / *proposition subordonnée relative appositive* (Varga 2005: 126). Naime, ove relativne rečenice često imaju adverbijalno značenje (temporalno, kauzalno, konsektivno, kondicionalno, koncesivno), koje dobijaju u određenom kontekstu (Seder 2012: 153).

“Prije toga svjedoci daju različite izjave o pozivu na molitvu u plemenima: jedan, koji dolazi kod Benu Temima i ne čuje mujezina, jer je stigao prerano ili prekasno, (...).“ (DOM: 104)

Ovdje je glagol *arrivé* u obliku participa perfekta, odnosno složenog participa perfekta (*participe passé composé*) ako se uzme u obzir elipsa pomoćnog glagola - *parce que [étant] arrivé trop tôt ou trop tard* → *jer je [on] stigao prerano ili prekasno*. Ovaj se particip perfekta sintaksički potpuno razlikuje od onih koje smo razmatrali u funkciji atributa gdje je izostavljeni glagol *être* bio kopulativni glagol dok je u ovom primjeru *être* pomoćni glagol neprelaznog glagola *arriver*.¹⁰

U okviru ove konstrukcije, zabilježili smo također jedan primjer sa uzročno upotrebljenim veznikom *comme*:¹¹

14. „Il y avait au couvent une vieille fille qui venait tous les mois, pendant huit jours, travailler à la lingerie. Protégée par l’archevêché comme appartenant à une ancienne famille de gentilshommes ruinés sous la Révolution, elle mangeait au réfectoire à la table des bonnes soeurs, et faisait avec elles, après le repas, un petit bout de causette avant de remonter à son ouvrage.“ (MB: 70)
„U samostanu je bila jedna starija djevojka, koja je dolazila svaki mjesec na osam dana da redi i krpa rublje. Budući da ju je zaštićivala nadbiskupija, jer je bila potomak jedne stare plemićke obitelji koja je propala za vrijeme Revolucije, ona je jela u blagovaonici za stolom časnih sestara i poslije jela čavrljala je malo s njima prije no što bi se vratila na svoj posao.“ (GB: 41)

U ovom je primjeru glagol *appartenant* u obliku participa prezenta – *comme [elle / la vieille fille] appartenant à une ancienne famille de gentilshommes ruinés sous la Révolution* → *jer je [ona / ta stara djevojka] bila potomak jedne stare plemićke obitelji koja je propala za vrijeme Revolucije...* – Cjelovita zavisna uzročna rečenica je, kako vidimo, prijevodni ekvivalent participskoj strukturi koju ovog puta uvodi uzročno upotrijebljeni veznik *comme*.

Vidimo da i ovakve eliptične strukture karakterizira prisustvo zajedničkog subjekta, odnosno da je njihov subjekat identičan subjektu glavnog glagola, osim u

¹⁰ Upor. sa primjerima 2 i 3 (struktura B) u kojima je particip perfekta upotrijebljen pridjevski.

¹¹ Za razliku od veznika *parce que* i *puisque*, veznik *comme* je kontekstualno uslovljen uzročni veznik, čija uzročna vrijednost dolazi do izražaja u određenim kontekstima. Riječ je o polisemičnom vezniku koji, u zavisnosti od konteksta, također može označavati vremenski odnos kao i poređenje. Popović (2016: 184) zapaža da je semantička vrijednost ovog veznika izuzetno kompleksna i da često predstavlja kombinaciju spomenutih adverbijalnih vrijednosti, pri čemu ove semantičke nijanse ne isključuju jedna drugu, već se obično međusobno prepliću. Detaljnije o semantičkim tipovima uzroka koji se iskazuju zavisnom rečenicom sa veznikom *comme* vidjeti u Tekešinović (2017).

12. primjeru gdje je vršilac radnje iskazane participom *se soumettant* [*elle/Fatima*] zapravo direktni objekat (*la*) glagola *rendre*. Također uočavamo da su prevodioci u gornjim primjerima s razlogom izbjegli doslovni prijevod oblika participa. Naime, doslovni prijevod participa prezenta *se soumettant* (primjer 12) bio bi *potčinjavajući*, participa perfekta *arrivé* (primjer 13) *stigavši*, a participa prezenta *appartenant* (primjer 14) *pripadajući*. Takvi bi oblici uz uzročni veznik predstavljali neuobičajenu konstrukciju za standardni bosanski jezik, pa je zato u ovom slučaju najadekvatniji prijevodni ekvivalent cjelovita zavisna uzročna rečenica.

ZAKLJUČAK

Kad su u pitanju rečenice sa elipsom glagola kopule, odnosno eliptične strukture tipa: *parce que / puisque + attribut*, konstatovali smo da se u poziciji, tj. funkciji atributa može nalaziti pridjev, particip perfekta (upotrebljen pridjevski) i imenica, odnosno imenska sintagma. Na osnovu analiziranih primjera zaključili smo da se u poziciji atributa najčešće pojavljuje imenica, odnosno imenska sintagma i to uglavnom bez determinanta ali da je njegova upotreba ipak moguća. Na osnovu prijevoda analiziranih primjera na bosanski jezik, ustanovili smo da se prevodilac svaki put služio istom konstrukcijom, tj. cjelovitom zavisnom uzročnom rečenicom koja se dakle pojavljuje kao jedini prijevodni ekvivalent ovim strukturama premda se pokazalo da konstrukcija predikatskog apozitiva s riječju *будуći* preciznije predočava spomenutu eliptičnu strukturu u francuskom jeziku. Naime, ustanovili smo da riječ *будуći*, kao dio veznika, gotovo u svim primjerima odgovara veznicima *parce que / puisque*, te da je uporedo sa njom u dosta primjera moguća i upotreba riječi *kao* dok leksičko jezgro predikata odgovara francuskom atributu. Iz toga smo zaključili da upotreba cjelovite zavisne uzročne rečenice prilikom prevođenja spomenute eliptične strukture ne bi trebala biti isključiva (kao što se pokazalo u prijevodu naših primjera) budući da postoji mogućnost upotrebe preciznijeg prijevodnog ekvivalenta.

Kad je pak riječ o konstrukciji sa participom prezenta ili perfekta u kombinaciji sa veznicima *parce que* i *puisque*, zabilježili smo svega dva primjera, kao i jedan primjer sa uzročno upotrijebljenim veznikom *comme*. Ustanovili smo (sa izuzetkom od jednog primjera) da ovakve eliptične strukture također karakterizira prisustvo zajedničkog subjekta kao i to da navedeni oblici participa s razlogom nisu doslovno prevedeni, tako da je najadekvatniji prijevodni ekvivalent ovakvim strukturama cjelovita zavisna uzročna rečenica.

LITERATURA

1. Brunot, Ferdinand (1926), *La Pensée et la langue, Méthode, principes et plan d'une théorie nouvelle du langage appliquée au français*, Masson et CIE, Editeurs, Paris
2. Grevisse, Maurice (1993), *Le Bon Usage*, 13ème édition par André Goosse, DeBoeck Duculot, Paris
3. Gross, Gaston, Adeline Nazarenko (2004), "Quand la langue cause: contribution de la linguistique à la définition de la causalité", *Intellectica*, 38/1, 15-41.
4. Jahić, Dževad, Senahid Halilović, Ismail Palić (2000), *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica
5. Kovačević, Miloš (1988), *Uzročno semantičko polje*, Svjetlost, Sarajevo
6. Le Goffic, Pierre (1993), *Grammaire de la Phrase française*, Hachette, Paris
7. Nazarenko, Adeline (2000), *La cause et son expression en français*, Ophrys, Paris
8. Popović, Nataša (2016), *Izražavanje kauzalnosti u francuskom i srpskom jeziku*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Novi Sad
9. Riegel, Martin, Jean-Christophe Pellat, René Rioul (1999), *Grammaire méthodique du français*, P.U.F., Paris
10. Seder, Ružica (2012), "Neki od modaliteta za izražavanje koncesivnosti u francuskom i srpskom jeziku", Tematski zbornik *Jezički i kulture u vremenu i prostoru I*, Novi Sad, 145-155.
11. Seder, Ružica (2016), *Izražavanje koncesivnosti u francuskom, italijanskom i srpskom jeziku*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Novi Sad
12. Tekešinić, Lejla (2017), *Uzročna rečenica u savremenom francuskom i bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku*, Bosansko filološko društvo, Sarajevo
13. Varga, Dražen (2005), *Syntaxe du français*, FF press, Zagreb
14. Wilmet, Marc (1998), *Grammaire critique du français*, Duculot, Hachette, Paris, Bruxelles

RJEČNICI

1. Guilbert, Louis, René Lagane, Georges Niobey (1977), *Grand Larousse de la langue française en sept volumes*, Tome sixième, Librairie Larousse, Paris

IZVORI I SKRAĆENICE

1. MB – Flaubert, Gustave (1983), *Madame Bovary, Moeurs de province*, Librairie Générale Française
2. GB - Flaubert, Gustave (1983), *Gospođa Bovary* (s francuskog preveo Josip Matijaš), Logos, Split
3. LM – Djebbar, Assia (1991), *Loin de Médine, Filles d’Ismaël*, Éditions Albin Michel S. A.
4. DOM – Djebbar, Assia (2003), *Daleko od Medine, Ismailove kćeri* (s francuskog prevela Nermina Štraus), Sejtarija, Sarajevo
5. GL – Guilbert, Louis, René Lagane, Georges Niobey (1977), *Grand Larousse de la langue française en sept volumes*, Tome sixième, Librairie Larousse, Paris

INTERNETSKI IZVORI

1. <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/puisque/65020>
2. https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/parce_que/58074?q=parce+que# 57731
3. <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/8177/Disertacija9392.pdf>.
4. <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/8206/Disertacija9422.pdf>

FRENCH REASON CLAUSES WITHOUT A FINITE FORM OF THE VERB

Summary:

The paper discusses two elliptical constructions introduced by subordinators of reason. These structures lack some of the main sentential elements, which is why it is difficult to consider them complete subordinate reason clauses as they are usually translated into the Bosnian language. Therefore, while at the same time analyzing the examples of these constructions in the French language, the author is also considering their translation equivalents in Bosnian, proposing a possibility of resorting to more precise translation equivalents in terms of the elliptical structure *parce que / puisque + attribut*.

Keywords: reason clause; obligatory sentence nucleus; elliptical structure; „predicative appositive“; participle

Adresa autorice
Authors' address

Lejla Tekešinović
Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
ileila_23@yahoo.fr

